

állásfoglalású cikkek. Nyomatékos jelszó diszeleg helyettük a lap hasábjain: „Nem forradalmat, — reformációt!“ A Soli Deo Gloria szövetség virágvasárnapi konferenciájának jelszava ez, amelynek programjában nagyítóval sem lehet feltalálni a társadalmi szempontot. A kérdésre görbülni ifjú ajkakat a választékos szavú, dallamos prédikációk varázsa halgatattja el s a társadalom-magyarázat helyét elfoglalja a bibliamagyarázat, úgy ahogy az minden hithű keresztyén ifjúhoz illik.

Hiába próbálják ezek a fiatalok igazolni elégedetlenségüket a kálvinista ellenzékiesség hagyományával. Az ilyen már nem bevett forma. S a makacsokodókra hamarabb lesújt az ítélet, mintsem megérdemelnék. Akik pedig vallásos háborgásukon keresztül fejezik ki társadalmi forrongásukat, úgy tesznek, mint a falusi szekták hívői: apokaliptikus nyelven zavarják össze reális társadalmi gondjaikat. Van valami károgó, bibliás átkokat szóró tehetetlenség ebben. Valami siró szegénylegényhang, temetői visszhangja a vezérpalánták nemzetmentő szónoklatainak.

Bányai László

VILÁGPOLITIKAI PROBLÉMÁK

PACIFIC. 1935.

Japán és Anglia. Japán és Anglia ismeretes gyapotháborúja Mandzsukuóban jutott nyugvópontra. 1934 augusztusában, amikor a Foreign Office még nem ismerte el hivatalosan az új Nippon protektorátust, a teljhatalmu Britt Iparok Szövetsége küldöttséget menesztett Mandzsukuóba. Tokió u. i. közölte Angliával, hogy hajlandó neki teret engedni az ország ügyeiben. S valóban a Morning Post augusztus 10-e után azt írja, hogy „a küldöttség előnyös helyzetet teremt mind a két ország részére, nemcsak kereskedelmi, hanem politikai szempontból is.“ Ugyanakkor a Times cikksorozatban méltatta Japán terjeszkedését s a Mandzsukuó-i helyzetet. Augusztus 20-án a Daily Telegraph Japánnal és Mandzsukuóval foglalkozó rendkívüli mellékletet jelentet meg. Augusztus 23-tól kezdve az Asahi japán napilap azt hangoztatja, hogy a hivatalos cáfolatok ellenére Anglia és Japán olyan politikai megegyezésen tárgyalnak, amely ha nem is emelkedik a hajdani angol-japán szövetség jelentőségére, a két nagyhatalom szoros együttműködését biztosíthatja Keleten. Mi ennek a közeledésnek a gazdasági alapja? Sir Charles Seligman, egyik legnagyobb londoni pénzügyész nyilatkozott a japán Osaka Mainichi-nak (közölte a londoni New Statesman and Nation is 1931 okt. 27-én), mely szerint „... ha Japán jó szemmel nézi az Angliával való együttműködést Mandzsukuóban, Anglia a maga részéről mindent meg tesz majd a japán-angol kereskedelem megkönnyítése érdekében...“ Az angol-japán együttműködés első gyakorlati ténykedése a mandzsukuói petróleum monopól kérdésének rendezése volt. A mandzsukuói törvényhozás szigorú feltételekhez kötötte a petróleumtársaság ottani működését, többek közt ahhoz, hogy alávéssék magukat a nemzeti ipar érdekében létesített kontingentálásnak. Már pedig tekintve, hogy a Manchuria Oil Cie tőkéjének nyolcvan százaléka Japán kezében van, ez az intézkedés egyszerűen a japán petróleum-monopól biztosítását jelenti. A legtöbb állam nem lévén hajlandó Mandzsukuót független államnak elismerni, felháborodott tiltakozást intézett Japánhoz. Azonban hála az Anglo-Dutch, angol petróleumtársaság támogatásának, mindezek a tiltakozások hatástalanok maradtak s a monopól — melyben a fenti társaság nyilvánvalóan érdekelt —

1934 november 13-án törvényerőre emelkedett. Közben az 1935—36-os tengerészeti konferencia előkészítő megbeszélései s a Britt ipari küldöttség Mandzsukuó-i látogatása alkalmat szolgáltatottak más jelentős együttműködési szférák meghatározására is. Tokió és London nemcsak a tulajdonképpeni kínai befolyás-zónáik kérdésében egyeztek meg újra (és pedig, hogy Délkína az angoloké, Északkína Japáné), hanem egész Ázsiára kiterjesztették politikai és katonai megegyezésüket. Mig Japán Középázsiaát kizárólagosan angol működési területnek ismeri el, addig Anglia szabadkozot ad Japánnak egész Észak-szibériában. Ilyen kilátások mellett nyugodtan állíthatjuk, hogy az új angol-japán szövetség jelentőségében a két imperializmus közti minden eddigi megegyezést felülmul.

Az Oroszország felől fuvó függetlenség-szél hatása alatt Törökország, Perzsia, Afganisztán és Kína-Turkesztán mindinkább kivonja magát az angol befolyás alól. Afganisztán bevezetése a Népszövetségbe Törökország által, valóságos pofon Anglia és Japán számára.

Anglia arra számít, hogyha támogatja Japánt egy esetleges szibériai expedícióban, úgy visszaszerezheti hajdani középázsiai félprotektorátusait s ezt az annyira óhajtott orosz petróleum vidékekre is kiterjesztheti — hisz az orosz hadsereg Kelet-Ázsiában összpontosul. Japán viszont Lengyel- és Németországra számít, hogy támogatásukkal Vladivosztoktól a Bajkál-tóig „operálhasson“. Az Angol—Nippon szövetség ma tehát hatalmas arcvonulat képez, mely ázsiai-Oroszország szegélyén megszakítás nélkül Batumtól Vladivosztokig terjed.

Japán és Németország. Számos közös vonás: politikai és gazdasági expanzió, a fegyverkezési- és jogegyenlőség követelések, kilépés a Népszövetségből, stb. elegendő rokonságot teremt e két par excellence imperialista hatalom közt, — amit a tények valósága mindenben alátámaszt.

Németország hajdani Pacific-beli szigeteit ma Japán uralja s ez döntő stratégiai jelentőségű a számára. Németország érthető irigységgel látta ezt s a hitleri diplomácia a Népszövetséghez intézett beadványában többek közt a versaillesi szerződés ama pontja ellen is tiltakozott, mely hajdani szigeteit japán protektorátus alá helyezi. Am Berlin és Tokió csakhamar megtalálták azt a közös pontot, mely körül ellentéteik elsimulnak: — közös oroszellenes érdekük. *P. Bruneau* írja a franciaországi *Revue d'Etudes Militaires* 1934. nov. számában, hogy Német- és Lengyelország esetleges felvonulása Ukrajna ellen teljesezésbe viheti Japán Vladivosztokra irányuló vágyait; Japán keleti felvonulása pedig elősegítheti Német- és Lengyelország Ukrajna gyarmatosítására vonatkozó terveit. Ismeretes a Japán és Németország közti diplomáciai jó viszony. Szóvatették Mandzsukuó elismertetését s valamiféle defenzív szövetséget is kötöttek mintegy kárpótlásul, hogy gazdasági kapcsolataik meglazultak. Egyelőre japán-német részvétellel megalakult a *Pacific Repülőgép Kereskedelmi Társaság*, melybe Mandzsukuó is belépett, sőt egy vagy két L. Z. 129 típusú Zeppelin is vásárolt hat millió arany yen értékben, amit megfelelő értékű szója-bab szállitmánnyal egyenlít ki. Ezenkívül a japán-német Repülőgép Kereskedelmi Társaság két új járatot létesít Tokió—Batávia és Tokió—San Francisco közt . . . Így nyomul előre Németország japán oldalán a Pacificon.

A lengyel-japán kapcsolatok is kimélyültek. Tokióban 1934-ben egy *Lengyelország Barátai Egyesület* létesült mintegy válaszul a Varsóban székelő nem sokkal régebbi keletű *Japán Barátai Egyesület* megalapítására. Ezenkívül Lengyelországot is meghívta Japán Mandzsukuóba s felkérte, hogy járuljon hozzá az ország ipari felszereléséhez. E célból meg is alakult a *Lengyel-Ázsiai Bank*.

Japán és az Egyesült Államok. Ismeretes, hogy az Egyesült Államok és Japán közti viszály oka a kínai piac feletti uralom. Kína külkereskedelmi statisztikájából kitűnik, hogy gazdasági szempontból jelenleg az Egyesült Államok fölényesen uralják a kínai piacot. 1931 óta az Egyesült Államok elűzték Japánt a kínai bevételben elfoglalt első helyétől, annyira, hogy ma az amerikai eredetű kínai bevétel kétszerese a japán eredetű bevételnek. Olyan termékekben, mint a nyersgyapot és a dohány, az Egyesült Államoknak szinte monopolisztikus a helyzete a kínai piacon; egész sor más termék, mint autó, fényképészeti cikkek, rádió, olaj, búza bevételében 65 százalékkal haladja túl e cikkek bármelyikének japán eredetű bevételét. Köztudomású, hogy a nankingi kormány vasúti és repülő hálózata, pénzügye gyakorlatilag az Egyesült Államok kezében van. Gazdasági és pénzügyi szempontból a nemzeti-Kína kétségtelenül az Egyesült Államoktól függ. Japán viszont számos jelentős kiviteli cikkével rászorul a kínai piacra. Értéhető ezután, hogy milyen komoly gazdasági háttérű a Távolkeleti japán-amerikai viszály. Egyedül az Egyesült-Államoknak tulajdonítható, hogy Japán nem terjeszthette ki protektorátusát Kinára, amit pedig 1915-től máig, Anglia támogatása mellett huszonegy esetben kísérelt meg.

Az Egyesült Államok Távol-Keleti politikája az angol szövetség bomlasztása. Japán maga részéről mindent megkísérelt az Egyesült-Államok Kinára gyakorolt befolyásának megtörésére; háborút viselt a kínai kormány ellen, korrumpálta a nankingi vezetőket, stb. Anglia magatartása ebben a japán-amerikai viszályban mindenkor a klasszikus opportünizmus volt.

Ma az Egyesült Államok az egyedüli tőkés hatalom, melynek a statusquo az érdeke a Távol-Keleten, (ha Tanács-kína létébe nem is tud belenyugodni.) Ez a statusquo természetesen olyan helyzetet jelent, melyben az egyes imperializmusok közötti feszültség korántsem szűnik meg.

(L. L.)

VILÁGGAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A JELENLEGI GAZDASÁGI DEPRESSZIÓ KÜLÖNLEGES JELLEGE

A Népszövetségnél vezetett s a világtermelésre vonatkozó statisztika s a berlini *Institut für Konjunkturforschung* adatai szerint a legfontosabb tőkés országok ipara meghaladta a mélypontot, s ahhoz 1933 folyamán már nem süllyedt alá. Az alábbi táblázat ezt számszerűen igazolja:

Az ipari termelés indexe (1928 = 100)

	Világvonat- kozásban	U. S. A.	Anglia	Német- ország	Francia- ország	Japán	Lengyel- ország
A legm. term. 1929.	129.8	114.4	107.9	107.2	113.4	—	105.8
1929. évi átlag . .	106.0	107.2	106.0	100.4	109.4	11.4	99.7
1930. „ „ . .	90.5	86.5	97.9	90.1	110.2	105.6	81.8
1931. „ „ . .	77.9	73.0	88.8	73.6	97.6	100.7	69.5
1932. 1. negyed . .	69.5	62.5	80.1	62.0	79.5	101.0	52.2
2. „ „ . .	64.2	54.7	89.4	61.3	74.0	104.8	54.5
3. „ „ . .	63.3	55.3	82.7	59.6	73.2	107.2	54.0
4. „ „ . .	67.4	59.5	90.0	61.8	76.1	118.7	54.0